

STUDIEMATERIAL

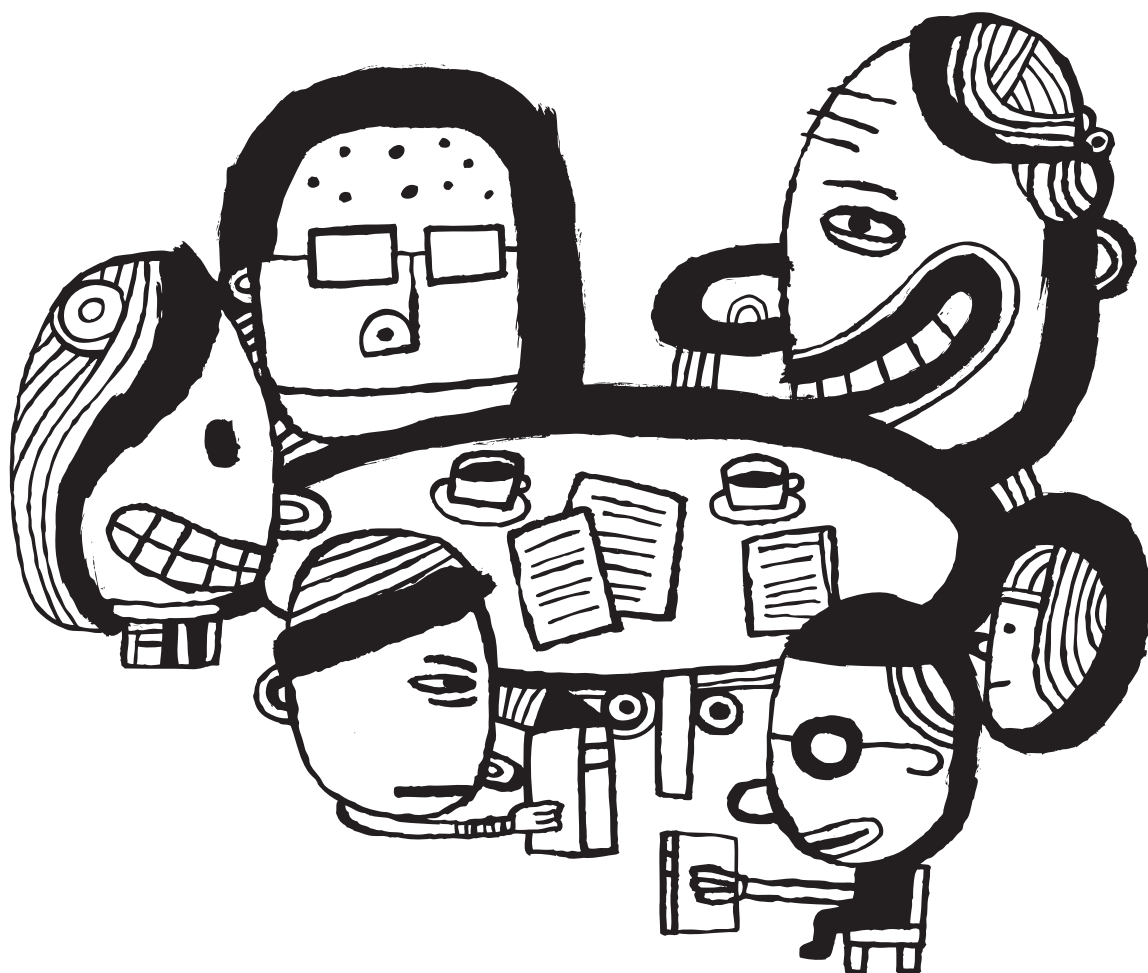
Lönesänkarna

A red line graph is overlaid on the lower half of the page. The graph shows a fluctuating but generally downward trend, starting from the left edge and ending at the right edge. The background of the entire page is a blurred image of a man in a suit and tie, looking slightly to the right.

GÖR EN ANNAN VÄRLD MÖJLIG

Innehåll

- 2 Innehållsförteckning
- 3 Introduktion
- 4 Att arbeta i cirkel
- 5 Samtal om “Lönesänkarna”
- 6 Värderingsövningar
- 7 Grupparbete och avslutande diskussion

DOKUMENT INIFRÅN # 166

LÖNESÄNKARNA

Diskussionsunderlag för samtal om filmen Lönesänkarna

Det här samtalsunderlaget innehåller frågor och upplägg som kan användas för diskussioner och samtal kring filmen Lönesänkarna, exempelvis som inspiration för någon eller några timmars samtal efter själva filmvisningen. Men det går också att använda upplägget som underlag för en eller flera studiecirkelträffar – med fördel i kombination med de andra material och studiehandledningar som har tagits fram kring löneandelsproblematiken (se abf.se/lonesankarna för mer information).

Det här underlaget förutsätter att alla som deltar har sett filmen. Om det inte är möjligt att se den tillsammans bör inbjudan förklara detta. Frågor-

na och upplägget är bara förslag och kan givetvis ändras och anpassas efter behag – det viktiga är att ni hittar metoder som fungerar för er.

Om filmen

Lönesänkarna är en dokumentär av Erik Sandberg som undersöker hur politiska beslut gjort de allra rikaste ännu rikare samtidigt som löneutvecklingen för låg- och medelinkomsttagare medvetet har bromsats in. Den officiella anledningen till detta är att återhållsamhet med löneökningar möjliggör nya investeringar och skapar fler jobb. I filmen finns tecken på att dessa åtgärder snarare har fått motsatt effekt – och till och med kan ha bidragit till flertalet ekonomiska kriser.

Att arbeta i cirkel och/eller med folkbildningens pedagogik

Folkbildning bygger på att människor lär sig tillsammans och att gruppen gemensamt bestämmer hur den processen ska se ut. Det är viktigt att alla får komma till tals och att alla blir hörda. Genom diskussioner och möten i ögonhöjd skapas ett demokratiskt spelrum där alla deltar på samma villkor men utifrån egna förutsättningar. För att underlätta den typen av samtal används i detta underlag ett par metoder som är vanligt förekommande inom folkbildningen:

Rundan

Ordet går i tur och ordning till var och en av deltagarna och alla får möjlighet att tala till punkt utan att bli avbruten.

Bikupor

I den här formen diskuteras en viss fråga eller ett visst problem i grupper om två. Det är vanligt förekommande att använda den här formen för snabba reflektioner och diskussioner som ett inslag i en gemensam genomgång – och ett enkelt sätt att organisera bikupor är helt enkelt att var och en vänder sig till den person som sitter närmast. Ibland kan det dock vara viktigt att fundera kring vilka deltagare som redan känner varandra – kanske finns det en poäng med att prata med någon en annars inte har möjlighet att samtala med?

Storgruppsdiskussion

Alla deltar och diskussionen är fri. Om gruppen är stor kan handuppräckning och/eller talarlista underlätta. Tänk på att låta alla komma till tals och notera gärna om det exempelvis bara är killar eller män som talar. Om ni upptäcker sådana tendenser kan ni lägga till specifika regler för diskussionen och talarordningen – eller helt enkelt byta form.

Fyra hörn

Den här övningen bygger på påståenden med minst tre olika svar, baserade på deltagarnas egna värderingar och tankar kring ämnet. Här är ett exempel:

Är det rätt att hålla lönerna nere för att försöka skapa investeringslust i näringslivet?

Hörn 1: Ja

Hörn 2: Nej

Hörn 3: Bara i tider av ekonomisk kris eller inflation

Hörn 4: Eget alternativ

Deltagarna får placera sig i de olika hörnen baserat på eget tycke. Be sedan en eller ett par deltagare från varje hörn att motivera sitt/sina val. Om tid finnes kan de andra grupperna ställa följdfrågor.

Grupparbete

Dela in deltagarna i mindre grupper för mer intensiva diskussioner eller för att förbereda presentationer i storgrupp. Att gemensamt sammanfatta eller reflektera kring det ni sett eller läst är ett effektivt sätt att lära.

Det kan också vara en bra idé att innan diskussionerna sätter igång enas om ett antal förhållningsregler. Praktiska saker, som hur länge ni kommer att hålla på, vem eller vilka som ska vara samtalsledare och ungefär när ni tänker ta en paus är bra att gå igenom. Även saker som hur personliga diskussionerna får bli och om det är okej att ge specifika exempel från det egna företaget/organisationen eller liknande kan vara fördelaktigt att enas om på förhand.

För trettio år sedan lade Sveriges regering om kursen för den ekonomiska politiken. Vi fick en historisk omfördelning av inkomster, från landets löntagare till näringslivets ägare. Det var medvetet, berättar nu en av arkitekterna bakom politiken, dåvarande finansminister, Kjell-Olof Feldt (s).

“

Idén var att vinstandelen av ekonomin måste öka för att investeringarna ska öka och för att företagen ska fortsätta producera och kunna producera mer och sysselsätta fler. ”

Samtal om “Lönesänkarna”

1. Inledande runda

Form: Rundan. **Tid:** 3–5 minuter.

För att ni ska kunna lära känna varandra lite bättre är det bra att börja med en kort runda där alla deltagare får möjlighet att presentera sig. Det här kan göras på många olika sätt. Ett förslag är att alla får säga sitt namn, var de arbetar/studerar/bor (eller något annat kortfattat, som ger sammanhang) och något om varför de blev intresserade av filmen och ämnet. Alternativt kan alla ge en kort reflektion – en eller två meningar – kring filmen ni precis sett.

2. Reflekterande bikupor

Form: Bikupor. **Tid:** 5–8 minuter.

Innan ni går vidare och arbetar med olika teman och ingångar från filmen kan det vara bra att få ”prata av sig” kring de omedelbara reflektionerna som annars kan göra det svårt att fokusera. Dela upp er två och två och diskutera era tankar. Om ni behöver hjälp att få i gång samtalet kan ni använda någon av följande frågor:

- Stämde filmen överens med din egen uppfattning av löneutvecklingen?
- Fanns det saker du inte kände till, som kom fram i filmen?
- Är det något du är osäker på eller som du tror inte stämmer, i filmen?

3. Grupparbete – andra verkligheter

Form: Grupparbete. **Tid:** 30–45 minuter.
Tillgång till datorer (eller utskrifter i förväg) krävs.

De teorier och fakta som presenteras i filmen är långt ifrån den enda versionen av verkligheten. En snabb googlesökning på ordet ”Lönesänkarna” producerar många artiklar – vissa stödjer filmens påståenden och vissa avfärdar dem.

Dela in er i grupper (inte fler än fyra i varje grupp). Grupperna får i uppgift att förbereda en mindre presentation som redogör för andra/ fler bilder och åsikter kring löneutvecklingen och vinstuttagen. Det här kan göras på många olika sätt – antingen kan varje grupp söka fritt och själva göra ett urval, eller så bestämmer ni på förhand

Ekonomiprofessor Lars Calmfors har i många år varit en förespråkare för politik som leder till låga reallöneökningar. Idag är han mer tveksam och varnar för att politiken är på väg att drivas allför långt. De senaste trettio åren har den ekonomiska politiken bidragit till att svenska löntagare inte fått uppleva samma ökning av levnadsstandard som tidigare generationer och inte på hundra år har löntagarnas andel av de totala inkomsterna varit så låg som den är idag.

vilken grupp som ska leta efter vilket perspektiv, exempelvis utifrån olika parter eller intressen på arbetsmarknaden. Ett tredje sätt, som också passar bäst om ni inte har tillgång till Internet, är att ni använder er av artiklarna nedan och att grupperna får redogöra för synen i dem (skriv då ut artiklarna innan träffen).

● Lars Calmfors, som medverkar i dokumentären, skriver i DN 260213 att filmen är vilseledande:

<http://www.dn.se/ledare/kolumner/dokumentaren-vilseleder-om-lonerna/>

● Författaren och journalisten Kent Werne jämför bilden som målas upp i filmen med hur USA:s ekonomi har utvecklats, i Dagens Arena 190213:

<http://www.dagensarena.se/opinion/kent-werne-i-slutet-av-laglonelinjen/>

● TCO:s chefekonom Göran Zettergren delar inte LO:s och filmens bild av löneandelens storlek och utveckling, TCO Tidningen, 150213:

<http://www.tcotidningen.se/30-ar-av-stigande-vinster-men-hur-mycket-har-loneandelen-fallit>

● Ivar Arpi menar i SVD 160213 att filmen missar ett par väsentliga perspektiv:

http://www.svd.se/opinion/ledarsidan/inkomstskillnaderna-ar-inte-problemet_7919464.svd

Grupperna redovisar kort i storgrupp.

4. Värderingsövningar – vad tycker du?

Form: Fyra hörn. **Tid:** 15–30 minuter.

När ni nu har gått igenom andra aspekter av det som filmen tar upp är det en god idé att själva börja reflektera och diskutera. Ett sätt att få igång samtalet är att inleda med ett par värderingsövningar. Ni kan själva skapa de påståenden ni vill ta ställning till, men nedan följer några förslag:

- "Den långsamma löneutvecklingen har lett till ökade lån och är därmed orsaken bakom den nuvarande ekonomiska krisen."
- "Löneandelen måste hållas låg för att bekämpa inflationen."
- "Löneutvecklingen borde följa produktivtetsökningen."
- "Om vi höjer löneandelen i Sverige försämrar vi våra möjligheter att konkurrera på en global marknad."

Hörn 1: Jag håller med

Hörn 2: Jag håller inte med

Hörn 3: Jag håller delvis med

Hörn 4: Eget svar/eget alternativ

Fråga gärna deltagarna varför de ställt sig där de ställt sig – och lämna om möjligt också tid för diskussion i storgrupp kring varje fråga.

5. Grupparbete – Arbetets artikelserie

Form: Grupparbete. **Tid:** 30–45 minuter.
Tillgång till datorer (eller utskrifter i förväg) krävs.

Tidningen Arbetet har en artikelserie som heter ”Vinst eller lön?”, som tar upp många aspekter från filmen. Artikelserien finns här:

<http://arbetet.se/tema/vinst-eller-lon/>

På samma sätt som i förra grupparbetet, dela upp er i grupper och arbeta sedan med en artikel per grupp. Läs, diskutera och förbered sedan en kortare presentation i storgrupp.

Direktlänkar till fyra artiklar:

<http://arbetet.se/2013/05/30/anstalda-far-allt-mindre-av-vinsterna/>

<http://arbetet.se/2013/05/31/tempot-hojs-standigt-mer-an-lonen/>

<http://arbetet.se/2013/06/07/finanstankandet-far-storre-plats/>

<http://arbetet.se/2013/06/14/bred-debatt-eller-tuffare-fack/>

<http://arbetet.se/2013/06/14/bred-debatt-eller-tuffare-fack/>

<http://arbetet.se/2013/06/14/bred-debatt-eller-tuffare-fack/>

Det finns fler artiklar på temasidan,

<http://arbetet.se/tema/vinst-eller-lon/>

6. Avslutande diskussion – vad bör göras?

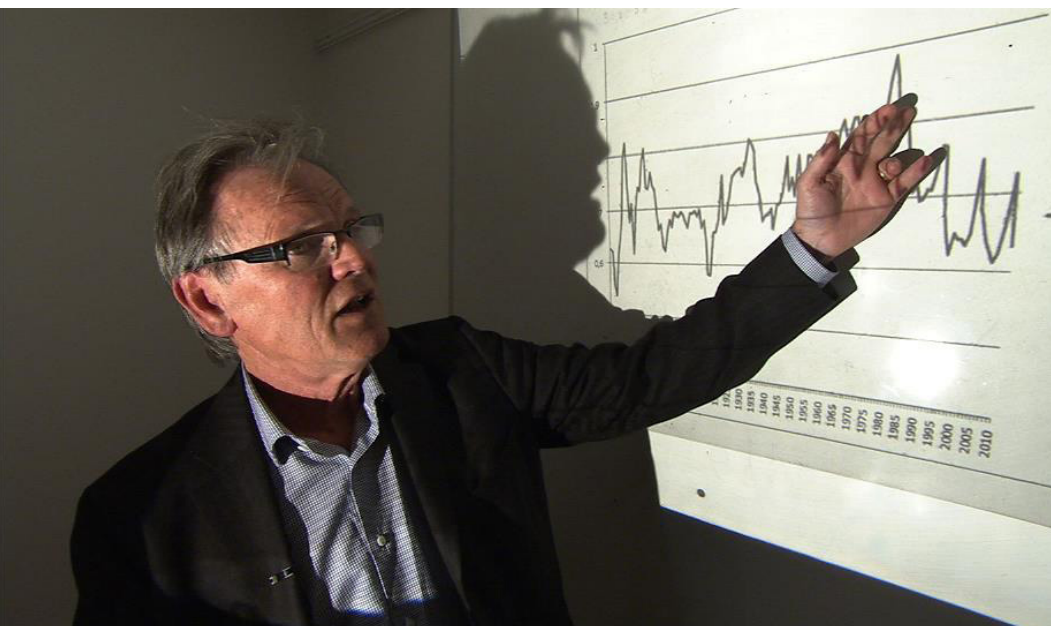
Form: Storgruppsdiskussion. **Tid:** 15–20 minuter.

Nu när ni attackerat ämnet på en rad olika sätt kan det vara läge att ”knyta ihop säcken” i en storgruppsdiskussion. Förslag på tänkbara ämnen:

- Vilken politik borde föras för framtidens löneutveckling och löneandel?
- Vad kan vi göra?
- Hur borde de organisationer vi eventuellt är medlemmar i agera?
- Hur ska vi gå vidare?

Diskutera gärna möjligheten att fortsätta arbeta med ämnet i en studiecirkel, där den här kvällen kan fungera som en första träff. ABF har ytterligare material och upplägg som ni kan använda. Läs mer om det här: <http://www.abf.se/lonesankarna>

I slutet av diskussionen kan ni också återvända till den inledande rundan och bikuporna. Efter de olika övningarna, känner ni fortfarande likadant för filmen? Stämmer er första känsla och reflektion med vad ni känner och tänker nu?

“**Lönernas andel av de totala inkomsterna i landet har minskat dramatiskt sedan början av 1980-talet. Vi behöver gå tillbaka till 1910-talet för att hitta en så låg andel av inkomsterna som tillfaller löntagarna.**”

LENNART SCHÖN,
professor i ekonomisk historia

Studiesatsning kring den sjunkande löneandelen

ABF har tillsammans med Svenska Transportarbetareförbundet tagit fram ett studiepaket kring den sjunkande löneandelen. Materialet kan användas i mötes- och studieverksamhet inom fackliga, politiska och andra organisationer på lokal, regional och central nivå, såväl som i öppen studieverksamhet och kamratgrupper.

Materialet består av tre beståndsdelar. En film ger grunden, en tidning ger möjlighet till fördjupning och sedan kan man fördjupa sig ytterligare med hjälp av en forskningsantologi. Man kan genomföra studiecirkel utifrån materialet samt föreläsningar med någon av dem som skrivit i antologin. Materialet kan vara stoff och utgångspunkt i samband med fackliga studiecirkel och kurser på grund- såväl som fördjupningsnivå. Du hittar allt material här: <http://www.abf.se/lonesankarna>

Denna studiehandledning är framtagen av Arbetarnas Bildningsförbund i augusti 2013.

Skribent: Thor Rutgerzon
Redaktör: Peter Gustavsson

Har du synpunkter eller frågor kring studiehandledningen?

Hör av dig till:
Peter Gustavsson, 08-613 50 10, peter.gustavsson@abf.se

